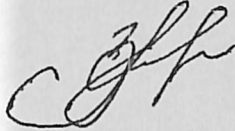

154

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

ЛЕЩЕНКО Віктор Миколайович

УДК 329:316(477) (043.3)

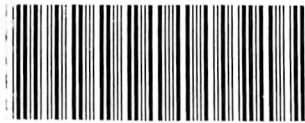
ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ У КОНТЕКСТАХ ВЗАЄМОДІЇ
СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМ СУЧАСНОГО
УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

23.00.02 – політичні інститути та процеси

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

НБ НПУ

100066276

Київ – 2010

7191

НБ НПУ ім. М.П. Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор політичних наук, професор
Варзар Іван Михайлович,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
професор кафедри політичних наук.

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, доцент
Шайгородський Юрій Жанович,
науковий журнал "Політичний менеджмент",
головний редактор;

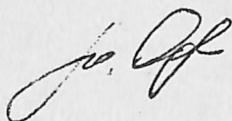
кандидат політичних наук
Балабан Ростислав Валерійович,
Інститут політичних і етнонаціональних
досліджень імені І.Ф. Кураса НАН України,
старший науковий співробітник відділу
теоретичних і прикладних проблем політології.

Захист відбудеться "25" червня 2010 р. о 16.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.12 Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано "21" травня 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М.А. Остапенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження визначається багатьма чинниками та обставинами у широкому спектрі значень і орієнтацій. З історичного погляду, актуальність дослідження самооприлюднюється з відстані у півтори століття у співставній призмі: "політична партія та народні маси".

По-перше. Приблизно з останньої третини XIX ст. стала відкрystalізуватися закономірність: політична історія будь-якої країни не піддавалася осмислюванню поза діяльності політичних партій. Бо ж виявилось, що саме вони здатні формувати соціально-політичні погляди та осмислені суспільні позиції громадян у повсякденному політичному житті. Коли ж справа дійшла до аплікації цієї закономірності до реалій суверенної України, з'ясувалося, що в нас погляди та позиції народних мас далеко не завжди формуються партіями, а, здебільшого, – самопроголошеними лідерами, за "велінням" яких створюються та діють "ручні" псевдопартії.

По-друге. У роки міжвоєнного двадцятиліття (1918 – 1939) та особливо з середини XX ст. чітко стала давати про себе знати інша політологічна закономірність у корелятивній призмі: "політична партія та безпосередня демократія народних мас". Виявилось, що конструктивні/деструктивні ролі політичних партій по-особливому відчутно об'єктивуються під час проведення електоральних і плебісцитарних кампаній з наступним входженням деяких партій у структури політичної системи конкретної країни. На стадії аплікації і цієї закономірності до сьогочасних українських реалій – те саме розчарування: і вона у нас не реалізується. Бо ж виявляється обставина: оскільки наші партії не виростають із надр соціальної системи, а, здебільшого, "призначаються зверху", – то до списків "переможців на виборах" включаються все ті ж самопроголошені лідерські репрезентанти.

По-третє, актуальність дисертаційної теми виявляється безсумнівною ще й у модернізаційній призмі: "політична партія та цивілізаційні перспективи країни". Після опублікування (1987 р.) "вибухової" книги О.Лафонтена "Доля реформ у світі, що змінюється", дедалі ясніше ставало, що революція вже неспроможна модернізувати, або й мінімально цивілізувати ані окремі сфери та галузі життя, ані, тим більше, цілі "запущені" країни. Відтоді з модернізаційно-цивілізаційними завданнями можуть справлятися лише політичні партії професійних реформаторів. Однак, з середини 90-х років і тут на нас чекало розчарування: ледь не всі легітимовані на той час Мін'юстом України політичні партії проголошували себе "командами професійних реформаторів", а за першої ж ліпшої нагоди об'єктивно проявляли себе революціонерними адміністраторами. У підсумку, країна як була, так і досі залишається ближче до євразійського простору, аніж до євроатлантичних берегів.

У призмі наведених трьох дихотомій актуальність дисертаційного дослідження постає перед нами в практично-запитальному плані: чому ж означені політологічні закономірності в усіх цивілізованих країнах діють, а в нас – ні? Авторська відповідь така: в нинішній Україні просто не існує сучасної демократичної партії, – у нас діє якась незрозуміла синтеза архаїчного різновиду та кабінетної псевдополітичної партії. Перед автором постало дослідницьке завдання, – з'ясувати, якою ж має бути "сучасна політична партія у транзитній країні"? Запропоноване дисертаційне дослідження і є реалізацією цього завдання.

Аналіз наукової літератури виявив, що з партологічних проблем існує значна кількість досліджень. На ґрунті цих проблем відомі імена зарубіжних партологів (за абеткою) І.Валлерстайна, М.Вебера, К.Гаджієва, К.Джанди, М.Дюверже, Д.Істона, Р.Міхельса, Р.Моля, Д.Юма та ін., а також вітчизняних дослідників Е.Афоніна, О.Бабкіної, Р.Балабана, В.Бебика, І.Варзаря, К.Ващенко, О.Гараня, М.Головатого, В.Горбатенка, О.Картунова, А.Ключковича, М.Обушного, Ю.Остапця, М.Острогорського, М.Поповича, М.Примуша, О.Радченка, Ю.Шайгородського, Ю.Шведи та ін. Цінні доробки названих та інших вчених із вдячністю та великою користю для себе цитуються у запропонованому дослідженні.

Доводиться, все ж, констатувати: попри значні здобутки світової та вітчизняної партологічної думки, маловивченими залишаються такі проблеми, як: закономірності кристалізації низовонародних еліт рамками протополітичних партій і громадсько-політичних організацій під час проведення електоральних і плебісцитарних кампаній; логіка "партійної політизації" суспільства у транзитних ситуаціях розвитку народів, країн і держав; співвідношення процесних тяжінь у координатах "системного квадрата": соціальна система – партійна система – виборча система – політична система"; диалогія "парламентська партія – правлячо-коаліційна партія" у політично неструктурованому суспільстві; всекраїнова політична нація у координатах трикутника "політичний клас – політична система – правлячий політикум"; закономірне й ситуативне у процесі "партійної політизації" меншинських народів; історіологія буття етнополітичної партії у багатоетнічній країні та ін. Ці та інші недостатньо осмислені концепти та проблемні питання лягли до фундаменту запропонованого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є складовою комплексної наукової дослідної теми кафедри політичних наук Інституту політології та права Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова "Проблеми політичної модернізації і трансформації: світовий досвід і українські реалії", що входить до Тематичного плану науково-дослідних робіт НПУ імені М.П.Драгоманова,

науковий напрям "Дослідження проблем гуманітарних наук", затверджений Вченою радою НПУ імені М.П.Драгоманова (протокол № 4 від 24 грудня 2008 року). Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова 24 грудня 2009 року (протокол № 5).

Мета дослідження – виявити основні закономірності процесного проходження партією транзитного шляху із надр соціальної системи до структур політичної системи країни. Мета конкретизується у наступних завданнях:

- дослідити процесну лінію еволюції політичної партії від статусу протополітичного інституту соціальної системи до статусу інституту політичної системи;
- здійснити дискурсний супровід новомодельного "партологічного квадрата" автентичного буття політичної партії в контекстах реалій сучасної транзитної України;
- виявити специфіку синтезування політичних еліт у політичну партію, а партій – у партійні системи за умов поліетнічного суспільства;
- охарактеризувати основні функції політичних партій в якостях стрижневого начала електорального та інших соціально-політичних процесів у сучасній Україні;
- проаналізувати співвідношення статусів політичної партії та етнополітичної партії за умов кризового поліетнічного суспільства;
- показати політичну партію не у статичному, а в процесно-динамічному стані перманентного розвитку, – як соціальної групи людей, єдинотипово мислячих та єдиномодельно діючих політико-елітних суб'єктів.

Об'єктом дослідження є різнорівнево побудований "соціально-партологічний феномен", що процесно утворюється у просторі між соціальною та політичною системами транзитного суспільства.

Предметом дослідження є процес конституювання політичної партії в якості самодостатнього соціально-політичного суб'єкта сучасного українського транзитного суспільства.

Методологічну основу дослідження складає поєднання загальнонаукових, філософсько-соціологічних та політолого-специфічних методів, підходів, принципів. Найбільш операційними є методи спостереження, компаративний, аналізу і синтезу, контент-аналітичний та ін.

Акценти перенесено у бік трьох досить нових дослідницьких методів. Зокрема, *синергетичний метод* дозволив виявити внутрішню організацію партії задля підвищення її модернізаційного потенціалу і здатності до самоорганізації. *Структурно-функціональний метод* уможливив виявлення "утасмнених від публічного ока" зв'язків між лідерським складом і масовим членством партії як

політичної організації. *Контент-аналітичним методом* користувалися при виявленні точок дотику між концептами започаткування процесів творення і функціонування відповідних партій та ідейними константами із теоретичного арсеналу названих вище "партологічного квадрата" та "системного квадрата".

Стрижневими для усієї дисертаційної роботи є три політолого-специфічних методи. У хронологічному (а не у логічному) порядку йдеться, зокрема, про *системно-парсіографічний метод* М.Я. Острогорського (1902 р.), який чітко прояснює ситуативні ролі громадських рухів і політичних партій у справі формування суспільної думки напередодні розгортання та й у самому процесі протікання політико-плебісцитарних акцій, виборів, референдумів, опитувань тощо. Йдеться також про *контент-динамічний метод* М.Дюверже (1951 р.), який виявляє логіку гнучкої типологізації політичних партій у ситуаціях буденного протікання політичного життя та особливо ж у постелекторальних колізіях структуризації парламентських і урядово-коаліційних команд та партійно-фракційних ієрархій. Зрештою, йдеться про *історіологічний метод* І.М.Варзаря (1992 р.), який уможливорює розуміння логіки генезування місцево-регіональними елітами спочатку соціогромадських протопартій (угруповань), а згодом – та особливо ж під час "практичного" розгортання електоральних та інших соціально-політичних процесів і кампаній – і створення суто партійно-політичних організацій, що прагнуть влади, або ж – мінімум – права легітимної участі у конкретних акціях з урядування справами суспільства.

Наукова новизна одержаних результатів визначається як сукупністю поставлених дослідницьких завдань, так і інституційними та дискурсними засобами їх вирішення, особистим внеском автора в розробку й обґрунтування певно нового підходу до партії як до соціально-політичного утворення, що генезується у надрах низовонародної соціальної системи, а не "призначається зверху".

У процесі вирішення зазначених актуальних наукових завдань в дисертації *вперше*:

- засадовано положення про генезування будь-якої політичної партії у надрах соціальної системи з обов'язковим апробуванням її належними фазами розвитку електоральних та інших соціально-політичних процесів аж до відповідних шаблів і структур політичної системи;

- розроблено лінійну й колоподібну моделі розташування блоків "лівих", "центристських" та "правих" політичних партій як у ситуаціях їх перебування у статичному стані, так особливо ж у ситуаціях передодня звершення в країні соціумо- і державотворчих подій, розгортання електоральних та інших соціально-політичних процесів;

– висунуто до обговорення положення про "системний квадрат" ("соціальна система – виборча система – партійна система – політична система"), в координатах якого – послідовно та процесно – має апробуватися будь-яка великогрупова елітна формація, що претендує на завоювання іміджу "партійно-політичного суб'єкта";

дістали подальшого розвитку:

– ініційоване на початку ХХ ст. М.Я.Острогорським та В.І.Леніним положення про "квадрат міцності/слабкості партії" ("соціальна база – перспективна програма – статутні принципи побудови та діяльності – організаційно-кадрова структура") переосмислене та змодифіковане на новомодельний "партіологічний квадрат", що складається із наступних компонентів: 1) соціальної бази партії; 2) політичної платформи партії; 3) політичної програми партії; 4) політичної ідеології партії;

– теоретична призма бачення процесу життєдіяльності нового типу сучасної партії, притаманної лише поліетнічному суспільству, – "етнополітичної партії";

уточнено:

– положення про закономірне зростання ролі різнопрофільних еліт у справі кадрового формування політичних партій та їх участі у процесах реалізації на практиці концепцій різних областей державної політики;

– зміст поняття "взаємодія партій і соціальних інститутів з органами політичної влади та структурами громадянського суспільства", акцентуючись на посередницькій ролі партій у відносинах між владою і народом, державою і суспільством.

Практичне значення одержаних результатів. Наукові положення й висновки дисертаційної роботи можуть бути використані в подальших дослідженнях проблем демократизації системи влади, шляхів оптимізації процесу реформування політичної та соціальної систем і ролі в них громадських організацій і політичних партій. Практичне значення дисертаційної роботи вбачається також у можливості використання деяких її результатів для підготовки навчальних програм з соціально-політичних дисциплін та факультативних спецкурсів з теорії соціальних, партійних і політичних систем для студентів й аспірантів соціально-гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів. Окремі положення та узагальнення можуть бути використані центральними та місцево-регіональними органами виконавчої влади, керівними органами політичних партій у процесі вдосконалювання ними своїх структур та здійснення акцій публічної політики. Деякі позиції дисертації використано самим автором у процесі десятилітньої власної політико-управлінської роботи на штатній державній службі, в організаційно-активістській діяльності у структурах двох політичних партій всеукраїнського масштабу, а також у контекстах законотворчо-парламентської роботи в якості народного депутата України у складі ВРУ V скликання.

Особистий внесок здобувача у навчальному посібнику "Політичні партії як суб'єкт формування політико-управлінської еліти в умовах політичної модернізації"/ Нац. Акад. держ. управ. при Президентові України / [ред. кол.: Е.А.Афонін (голова) та ін.]. – К.: Парламентське вид-во, 2008. – 416 с., опублікованому у співавторстві, полягає у розробці таких тем: "Методологічні засади дослідження політичних партій і партійних систем" (С.9–23); "Інституціональні передумови та специфіка участі політичних партій у державно-управлінській діяльності" (С.24–31); "Генеза політичних партій як суб'єктів державної влади та науково-теоретичні обґрунтування їх ролі у державі" (С.32–42); "Сутність, структура та особливості партійних систем" (С.73–82); "Генезис і загальна характеристика сучасних політичних партій України" (С.106–122); "Аналіз сучасної політико-управлінської еліти в Україні" (С. 223–235); "Роль політико-управлінської еліти у процесах сучасного соціумо-і державотворення" (С.236–250).

Апробація результатів дослідження. Основні ідеї та концептуальні положення дисертації були оприлюднені, обговорені на засіданнях кафедри політичних наук Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, а також на кількох міжнародних, всеукраїнських і міжрегіональних форумах науковців, – зокрема на Міжнародній науковій конференції "Соціально-психологічні проблеми партійно-політичного життя суверенної України" (Київ, 2008); на Всеукраїнській науково-практичній конференції "Державна регіональна політика України в умовах глобалізації" (Київ, 2008); на міжрегіональній теоретичній конференції "Базові засади політолого-етнологічного мислення сучасності" (Київ, 2008); на Міжнародній науковій конференції "Методологія політичної науки" (Львів, 2008); на Всеукраїнській науково-теоретичній конференції "Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина української держави" (Київ, 2009); на міжрегіональній науково-практичній конференції "Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університетської освіти" (Київ, 2009).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено у шести авторських тематичних публікаціях, у тому числі у п'яти фахових виданнях з політичних наук, визначених переліком ВАК України, та у семи одноосібних параграфах навчального посібника.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 197 сторінок, із них 177 сторінок – основний текст. Список використаних джерел на 20 сторінках містить 230 найменувань, у тому числі 34 джерела – чотирма іноземними мовами.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми та проблематики дослідження; визначено його мету та завдання, об'єкт уваги та предмет аналізу; викладено методологічні засади та основні моменти наукової новизни одержаних результатів; окреслено апробаційне поле основних ідей та концептуальних положень дисертації, авторське бачення її теоретичного та практичного значення.

Розділ 1 – "Теоретико-методологічні аспекти дослідження процесу синтезування політичних еліт у партії, а останніх – у партійні та політичні системи" – присвячено виявленню логіки генезування політичної партії у надрах соціальної системи будь-якої країни та в якості усього лише протопартійного об'єднання місцевих еліт. Відкристалізовано основні закономірності розгортання процесу конституювання політичної партії фазами відомої "генетичної тріади" Гегеля. Спочатку партія (1) *виникає* в надрах соціальної системи, поступово (2) *стає* упізнаваною цілісністю та неврегульованим ззовні чином (3) *розвивається* на власних засадах. Розділ складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 – "Онтологічна сутність і генезис апробованого світовим досвідом сучасного типу політичної партії як неврядованого ззовні процесу ситуативного синтезування місцевих еліт" – на прикладах із досвіду багатьох народів і країн дезавується сьогоденна практика "призначання партії зверху". Натомість засадовується онтологічна теза про генезу, природу та характер автентичної партії. Вона має народитися в надрах низовонародної соціальної системи як результат невимушеного синтезування місцевих еліт. На початку це об'єднання еліт є всього лише протополітичним утворенням, що лише в майбутньому могло б реалізувати суспільні потреби та інтереси, запити та зажадання суто місцевих людей. Перші акції соціально-політичного загартування протопартія проходить на місцево-регіональному рівні – у мережі поточних справ територіальних громад та інших елементів системи місцевого самоврядування, а найвідчутніше – під час проведення місцево-регіональних та всекраїнових політичних виборів і плебісцитарних кампаній.

Підрозділ 1.2 – "Співвідношення соціальної та політичної систем суспільства у контекстах та процесах їх "партизації" – присвячено теоретико-методологічному проясненню сенсу основних понять, якими оперуємо при викладі досліджуваного матеріалу. Автор виходить з того, що народу мають стати зрозумілими політичні поняття та явища, які освячені його ім'ям, – "народне джерело політичної влади", "народний депутат", "народна політика", "народно-демократична партія" тощо. Зокрема, визначено сенсові рівні еліт, які складають кадри місцевих соціальних інститутів; уточнено співвідношення

понять "громадянське суспільство", "система місцевого самоврядування" і "соціальна система"; окреслено структуру соціальної системи та різновиди соціальних інститутів; виявлено першоелементи партійної політики в надрах соціальної системи; встановлено ієрархію тих самоврядних та самоінституційованих соціально-політичних організацій, які лише поступово висходять на шаблі та рівні політичної системи країни. Із цієї суміші поступово виокреслюються компактні групи людей, які самим способом життя та прагненнями на перспективу складаються у протопартії та чіткі партійні формації людей єдинотиповомислячих та схильних до єдиної моделі поведінки у "великій політиці".

У підрозділі 1.3 – *"Теоретико-інституціональне засадування "партологічного квадрата" як автентичної моделі сучасної політичної партії"* – варіативно осмислюється концепт "квадрат міцності/слабкості партії", який у науковій літературі обговорюється приблизно століття – від 1902 р. (М.Я.Острогорський, В.І.Ленін, П.Б.Струве) до кінця 90-х років ХХ ст. (А.Білоус, І.Стафійчук, М.Ткачук). Дану модель квадрата умовно названо "старою". Вже на початку ХХІ ст. свої позиції щодо цього виклали М.Примуш, Ю.Шведа, М.Головатий, І.Варзар та ін. Сукупність цих поглядів колег умовно названо "новою моделлю". Між двома моделями виокремлено кілька корелятивних аспектів. В них – по чотири конструкти, які складають потенціал даної партії. У "старій моделі" це: а) організаційна структура; б) принципи побудови та діяльності; в) соціальна база; г) програма. В "новій моделі" це: а) соціальна база; б) політична платформа; в) політична програма; г) політична ідеологія.

Однак, в обох моделях розташування конструктів на площині квадрата – різносмислове. У "старій моделі" вони розташовані по внутрішніх кутах квадрата (що уможливило його ситуаційне перетворення на паралелепіпед, ромб, трапецію, а життя партії – на неврядуваний хаос), а в "новій моделі" усі чотири конструкти є абсолютно рівнозначними своїм змістом та розташовані вздовж рівнобедрених сторін квадрата, чим і унеможливилось його волонтарна деформація. На цих же підставах розроблено положення про дві моделі самоорганізації партій у блоки та системи: лінійну та колоподібну. Перша не мислиться з лідерським началом, а друга – так. Ним може бути міжпартійна лідерська мікрогрупа харизматичних осіб на кшталт "кокусу" М.Я.Острогорського.

Підрозділ 1.4 – *"Про деякі особливості теоретико-методологічного аналізу процесу конституювання партологічного феномена сучасності"* – присвячено уточненню конструктивно-координуючих ролей умовно названої "партологічної методології". Ми "примусили попрацювати" тут принципи історіологічного реалізму; системності; взаємопов'язаності партійних ролей і

актора, і суб'єкт-елемента соціально-політичних процесів. Розроблена "партологічна методологія" відповідає на три запитання: 1) Якою є принципова побудова досліджуваного предмета (тобто політичної партії як політичного інституту та актора соціально-політичних процесів)? (Відповідь дано вище.) 2) Яким є внутрішнє джерело саморозвитку досліджуваного предмета? (Тим джерелом є вже названий "партологічний квадрат" у "новій моделі".) 3) Якою є система взаємозв'язків досліджуваного предмета з суміжними явищами навколишньої реальності? (Відповідь: партія і є тим "човником", що забезпечує системні транзиції від соціальної системи до партійної системи, а від неї – через виборчу систему – до політичної системи.) У подібній ролі методологія розширює шлях і урізноманітнює способи пізнання сутності партії як соціально-політичного феномена, а системний підхід до неї синтезує партологічні знання в органічну доктрину.

Розділ 2 – "Політичні еліти і партійні системи в сучасному електоральному процесі" – змістовно дооформлює вище названу партологічну доктрину поглибленням знань про політичні еліти, партії та партійні системи як колективних політичних акторів, елементів і суб'єктів соціально-політичних процесів у демократично облаштованій країні. Розділ складається з двох підрозділів.

У підрозділі 2.1 – *"Партієтворчий, представницький та політико-управлінський потенціал політичної еліти"* – викладено комплекс положень про походження, самоформування, профільну структуру та ціннісно-перспективні орієнтації політичних еліт під час їх генезування ще у надрах соціальної системи. Зокрема, засадовується думка про те, що політична еліта не є окремим "вертикальним зрізом", а є верхньою горизонтальною верствою свідомо активних людських груп, – економіко-майнових, професійно-трудова, освітньо-просвітницьких, художньо-мистецьких, санітарно-медичних, етнокультурних, етико-художніх, релігійно-культурних тощо.

Виокремлено положення про те, що організаційні, самоврядницькі та політико-управлінські здатності та нахили цих протополітичних елітних груп на першопочатках проявляються лише "у горнилі" місцевих соціально-громадських справ, а найвідчутніше – під час місцевих електоральних та плебісцитарних акцій і кампаній. Детально аналізуються дві головні ознаки суто політичної еліти: свідомо зацікавлена соціально-політична активність і здатність до громадсько-політичної самоорганізації.

Підсумково сформульовано думку про те, що означені політико-самотворчі фактори примушують самі еліти послідовно виконувати три незамінні ролі: 1) синтезуватися у різнотипові політичні партії; 2) своїм соціально-політичним "баченням світу" окреслити обрії місцевих партійних угруповань і цілісних систем; 3) бути організаційно-солідаристською силою у

надрах" різноманітних соціально-політичних процесів, кампаній та акцій. Процесна реалізація цих ролей і є "оприлюдненням" соціумо- і державотворчого потенціалу різнотипових політичних еліт.

Підрозділ 2.2 – "Електоральний процес і партійні системи у контексті сучасної парламентської демократії" – присвячено проясненню історіологічного зв'язку між двома соціолого-політологічними тріадами, які у демократичному суспільстві перманентно інституціоналізують діалог народу і політичної влади, і завжди, – за участі політичних партій. Перша тріада: "загальносуспільні потреби – народно-групові інтереси – елітно-партійні цілі". Друга тріада: "виборча система – партійна система – електоральний процес". Під час зазначеного діалогу в контекстах обох тріад перманентно здійснюється неперервна взаємна етико-правова легітимація народом "своєї" влади, а владою – мети та змісту "своєї" пронародної політики". "Акумулятором" ефекту процесних взаємодій соціально-політичних суб'єктних сил у середовищі обох тріад є парламент країни у своїй подвійній ролі, – народного представника та інституту політичної влади.

Детальніше за попереднє інтерпретовано електоральний процес. У контекстах з іншими соціально-політичними процесами (політико-державотворчими, інституційно-правовими, етико-легітимаційними, муніципально-самоврядницькими, реформаційно-модернізаційними, історико-ментальними, релігійно-культурними та ін.) електоральний процес ефективно підвищує рівень демократизму політичного життя країни, а за участі партій політично структурує парламент і суспільство, соціальну і політичну системи. Цьому сприяють три його переваги перед іншими соціально-політичними процесами: 1) в ньому бере участь найщільніша та наймасивніша народна маса – політичні виборці; 2) на усіх його етапах і рівнях цілеосмислено і зацікавлено діє багаточисельна політична еліта; 3) електоральний процес – ледь не єдиний з усіх соціально-політичних процесів, чий фактура, процедурність протікання та очікувані результати забезпечені правом і легітимовані щоразу новими (оновленими) парламентськими законами.

Розділ 3 – "Інституціоналізація партій та соціально-політичних процесів в Україні шаблями суверенізаційної доби" – присвячено підсумковому аналізу позитивів і негативів, здобутків та проблем на шляху конституювання соціальної, партійної, виборчої та політичної систем України за усі роки її суверенного розвитку. Розділ складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 – "Специфіка протікання в Україні соціально-політичних процесів та інституціоналізації партій на етапах ліберального романтизму, прагматичного реформізму та помаранчевого революціонізму" – окреслено авторські теоретичні позиції та пропозиції щодо вдосконалення методології політико-правової та етико-ментальної легітимації партій, інститутів,

соціальних, партійних, виборчих та політичних систем і соціально-політичних процесів. Визначено основні способи інституціоналізації партій та партійних систем як в апікації до усього суспільства, так і суто до політичної сфери, зокрема. Теоретичну апікацію питання здійснено у критерійному підході до трьох стадій політичної суверенізації України, – ліберально-романтичної, прагматико-реформаційної та помаранчево-революційної.

Способами/заходами легітимації/інституціоналізації партій на названих суверенізаційних стадіях є правова процедура, юридичне усталення громадсько-політичного порядку, етична апробація у суспільній свідомості, фіксація норми в менталітеті соціальних груп, людських поколінь та родоколін, зрештою, – моральна деонтологізація.

У підрозділі 3.2 – "Етнополітична партія як новий та специфічний патологічний феномен поліетнічного суспільства" – здійснено спробу апікувати діалогію "інституціоналізація – легітимація" соціально-політичних інститутів, систем і процесів до реалій поліетнічного суспільства на прикладі маловивченого феномена етнополітичної партії (в координатах теоретичної концепції І.М.Варзаря). Виявлено теоретичні генези питання про подібний різновид партії; об'єктивні соціоісторичні обставини, в мережі яких етнополітична партія може виникнути, стати цілісністю та розвиватись на власних засадах; передумови етичної легітимації етнополітичної партії виборчими масами меншинських народів та на рівні інституту соціальної системи, а затим – і правової інституціоналізації у контексті електоральної та партійної систем.

Проаналізована щодо цього українська конкретика суверенізаційної доби. Окреслено основні ознаки українських етнополітичних партій та їхньої об'єктивної підготовленості до інституціоналізації в контексти сегментів і структур регіональної, а затим – і всеукраїнової політичної системи суспільства (зокрема, набуття статусу електорального суб'єкта на місцевих і центральних виборах, здобуття можливостей відкриття у відповідних етнорегіонах "національних виборчих округів", завоювання суб'єктних прав політико-адміністративного владарювання/самоврядування на місцево-регіональному рівні, становлення парламентськими партіями тощо). Встановлено, що етнополітична партія може мати те саме "квадратне базування", що й звичайна політична партія (соціальна база, політична платформа, політична програма, політична ідеологія). В її інституційно-легітимаційному модусі немає лише одної статусної риси – легальних опозиційно-деструктивних прав.

Підрозділ 3.3 – "Теоретичні синтези щодо специфіки протікання партійно-політичного життя поліетнічної України напередодні радикальної реформи політичної сфери суспільства" – є певно підсумковим для усього дослідження з огляду на грядущу реформу усієї політичної сфери суспільства.

Аналіз зосереджено навколо тези: за усі роки Незалежності командам правлячого політикуму так і не вдалося виробити таку виборчу систему, яка стала б легітимаційним містком між соціально-політичними потребами народу та вузькоспецифічними інтересами окремих елітних груп, партій, блоків і систем. Правоінституційні посування 1998 та 2002 рр. (перехід від мажоритарної до змішаної виборчої системи, а зтім – у 2006 р. – і перехід на стовідсоткову пропорційну систему) тимчасово та лише "в чомусь" поліпшили, а поступово і сутнісно стали погіршувати партійно-виборчу справу в країні.

Внаслідок відсутності в країні належної системи партполітпросвіти досить стабільними стали такі негативні тенденції: 1) партії, що "призначалися зверху", "у низах" залишалися незрозумілими та чужими, а відтак виборці дедалі впертіше голосували за конкретні персоналії, а не за партійні програми, ідеї та орієнтири; 2) започаткована наприкінці 90-х років методика складання "закритих партійних списків" вже на початку XXI ст. практично абсурдизувала зміст поняття "народний депутат"; 3) партійні більшість/меншість у парламенті традиційно стали формуватися поза критеріями політичної структурованості суспільства, а переважно, – з огляду на орієнтири лідерських осіб і "провідних" партій; 4) з 2001 р. партійно-коаліційні уряди стали комплектуватися не з професіоналів, а з бізнесових технократів; 5) за всі суверенні роки, – окрім як у 2–3 епізодах початку 90-х років, – на інституційно-політичному рівні – та ще й "від імені" конкретних меншинських народів – поліетнічний характер населення країни так і не виявився легітимованим у правових аспектах.

На теоретичному загалі всього попереднього дослідження властям висунуто пропозиції щодо вдосконалення "методики" політико-правового інституціонування та легітимації політичних партій і партійних систем, засадовано критерії значного (щонайменш у 17 разів) скорочення кількості політичних партій. Праксеологічний концепт засадовано на наступних методологічних принципах: 1) побудови будь-якої партії на викладеній вище "квадратурній базі"; 2) ідентифікації партіями своїх політичних платформ за трьома відомими у світі фалангами "правих", "центристів" і "лівих"; 3) угруповання партійних ідеологій за типами політичних течій сучасності (ліберальні, соціал-демократичні, консервативні, реформістські та ін.); 4) кореляції партійних програм з основними – поточними та перспективними – проблемно-реформаційними програмами чинного уряду країни.

У **Висновках** підбито підсумки з викладу всього матеріалу у дисертації та сформульовано основні результати дослідження.

У самій своїй генезі будь-яка політична партія є громадсько-соціальним інститутом, пересічним елементом соціальної системи громадянського суспільства. Сформульовано висновок про те, що конституція політичної партії в надрах громадянського суспільства є початковою точкою її

чотиристадійної подальшої транзиції, – з надр *соціальної системи* через осередки *партійної системи* і (у разі проходження нею горнила *виборчої системи* на парламентських виборах) – аж до структур *політичної системи*.

Поступова самоконституація політичної партії у надрах громадянського суспільства та послідовна транзиція політичною партією належних щабель вказаних чотирьох систем є одним з провідних концептів усього дисертаційного дослідження. На фоні усталеного у світі партологічного положення про те, що поза межами процесів творчої життєдіяльності різнотипових політичних партій є немислимыми і позитивні перспективи соціального прогресу в конкретній країні, засадовується думка про те, що в Україні почасти й за цих умов надовго може запрацювати й ст. 5 Конституції, яка проголошує народ основним джерелом влади і носієм політичного суверенітету країни.

Кадрово-людські основи будь-якої партії мають складати різнопрофільні місцеві еліти, – економіко-майнові, адміністративно-господарські, народно-просвітницькі, художньо-творчі, медико-санітарні, етнокультурні, релігійно-етичні тощо. Прототипами усемислимих політичних партій є початкові соціально-політичні протопартії, – метаполітичні об'єднання тих же народнонизових місцевих еліт. Засадовано положення про те, що будь-яка партія мусить пройти стадію коагуляції місцевих еліт рамками соціально-політичної протопартії, – та не "в центрі" чи "вгорі", а "внизу", у надрах соціальної системи.

Першою умовою та локусом апробації протопартій є місцеві та центральні політичні вибори, соціумо- і державотворчі акції, різнопрофільні соціально-політичні процеси та плебісцитарні кампанії (референдуми, опитування, переписи тощо) місцево-регіонального характеру. Тут, "у горнилі місцевих народно-життєвих справ", у конкретній місцевості, – назавжди чи й на певно тривалу перспективу, – мають залишатися першоосередки усемислимих типів партій навіть і всекраїнового масштабу.

Детально проаналізовано політичний феномен партійно-парламентської демократії. Його процесна функціональність розкрита через системне співвідношення ціннісних тяжінь в трикутнику "виборча система – електоральний процес – парламентська партія". Визначено функціональну результативність "взаємодії сторін" у цьому трикутнику: "виборча система" – це нормативно-правовий простір, на якому політична партія розкриває свій політико-творчий потенціал; "електоральний процес" – це політико-просторове поле взаємодії партії з іншими соціально-політичними суб'єктами; "парламентська партія" – це різновид "кінцевого продукту" протікання електорального процесу і один з його основних результатів. Партія, що не

народилася "в низах" та не пройшла горнило зазначеного трикутника, ніколи не стане "партією влади".

Поліаспектно розглянуто феномен багатопартійного електорального процесу. У компаративному сенсі визначено його унікальну архітектоніку: окрім конструкційної ідеї (вона є в усемислимих соціально-політичних процесів), в ньому апіорі задано інституційні ролі усіх політичних і неполітичних факторів, умов та причинників (місце, час, адміністративно-територіальні характеристики, техніко-технологічні та інформаційні обставини, процесуально-юридична специфіка рівневого виду виборів тощо); вказано цілеосмислений напрям руху стосовно суто конкретної партії; інституціонально визначено право-нормативні умови здобування партіями парламентського або коаліційно-урядовуючого статусу. Сформульовано висновок: лише за цих концептуальних умов та ще й лише у контекстах інституційованого електорального процесу, – партія здатна реалізовувати політико-творче завдання ст. 2 Закону "Про політичні партії України" (від 5 квітня 2001 р.), – "сприяти формуванню і вираженню політичної волі громадян..."

Стрижневим для усього дослідження є концепт "партологічного квадрата". В історії науки він існує у двох моделях, названих автором "старою" (початок ХХ ст.) і "новою" (початок ХХІ ст.). Моделі мають майже неповторну конструкцію, порівняння параметрів яких виявляє – по мінімуму – три пари відмінностей. Зокрема: 1) у "старій" моделі зафіксовані "кути" квадрата вказують на можливість побутування в партії явищ волюнтаризму, бюрократизму, самоізоляціонізму у зносинах керівництва та низового активу; у "новій" моделі рівні зовнішні "сторони" квадрата вказують на міць і стабільність конструкції партії – від лідерів і до низових мас, а також "натякують" на те, що партія менше піддається негативним зовнішнім впливам та внутрішнім деформаціям; 2) у "старій" моделі сенсозміст внутрішніх "кутів" квадрата є таким, що у плюралістичному партійно-політичному середовищі апіорі виключається діяльність партій одного типу; у "новій" моделі сама рівностороння конструкція партії вказує на те, що вона може самостійно життєдіяти у політичному середовищі, але солідаристськи тяжіє до значного скорочення загальної кількості партій; 3) у "старій" моделі суто демократична партія з нерівнобедреною квадратурою апіорі не може бути інституціоналізованою правлячим режимом і вона може розраховувати лише на етичну легітимацію в колах громадськості; у "новій" моделі будь-яка демократична партія підлягає правовій інституціоналізації і етичній громадській легітимації.

Багатоаспектно проаналізовано специфічний різновид партії – етнополітичну. Як атрибут поліетнічного суспільства, феномен етнополітичної

партії поставлено до осмислювання у двох варіантах, – як таку, що діє в суспільстві з меншинськими народами-етносами одного соціоцивілізаційного рівня зрілості та як таку, що діє у суспільстві з меншинськими народами-етносами різного рівня соціально-цивілізаційної зрілості. Оскільки Україна являє собою останній варіант (коли з 136 неукраїнських етнолюностей лише три десятки меншин мають об'єктивну можливість створювати власні етнополітичні партії), – природно, що автор цьому варіанту приділив особливу увагу. У висновках щодо суті питання виділено три моменти: а) етнополітична партія, як і інші партії, має народитися та попередньо легітимуватися "внизу", в етномасивному середовищі меншинських народів і поступово набувати статусу парламентської партії або ж завоювати належне місце в структурах всеукраїнової політичної нації чи її політичної системи, але скрізь і завжди – "на загальних підставах"; б) конструкційні вимоги до етнополітичної партії у плані політико-правової легітимації – ті самі, "квадратурні" вимоги, що й до інших типів та різновидів демократичних партійно-політичних формацій; в) коли ж мовиться про правову інституціоналізацію етнополітичної партії, автор наполягає лише на одній для неї пільговій умові: оскільки соціальна база етнополітичних партій, як правило, перебуває в окремих регіонах, – від них не слід вимагати "наявності в активі" первинних осередків у двох третинах адміністративно-територіальних одиницях країни.

У наскрізно-концептуальному сенсі текстом дисертації транзитно проходить думка про специфічний імідж та об'єктивні ролі, виконувані окремими політичними партіями на суверенізаційних етапах ліберального романтизму, прагматичного реформізму та помаранчевого революціонізму. За допомогою історіологічного методу цю політико-творчу роботу партій ми виявляли у контекстах започаткування та фактичного протікання кількох стрижневих та значущих і до сьогодні соціально-політичних процесів (зокрема, соціально-економічних, майново-приватизаційних, муніципально-представницьких, політико-інституційних, електоральних, етнополітичних та ін.). Виявлено, що на етапі ліберального романтизму першої половини 90-х років конструктивно проявили себе 4–5 протопартій/партій народнофронтівського типу (НРУ, КУН, "Меморіал", ЛПУ, ДемПУ та ін.), а революціонірно-деструктивними виявилися прокомуністичні КПУ, СПУ, ПСПУ, КПРіС та ін. На етапі прагматичного реформізму (з 1994 р. до 2004 р.) активний сегмент партійної системи країни складав досить вузький спектр соціал-реформістських і соціал-демократичних партій "євроорієнтаційного" ґатунку: МБР, НДП, СДПУ(о), "Партія праці" та ін. "Під опікою" прагматиків "до влади взяла старт" група "народно-трудова партій": "Трудова Україна", "Реформи і порядок", "Громада" та ін. На етапі помаранчевого революціонізму (з початку 2005 р. до початку 2010 р.) провідні партіологічні

ролі стали грати партії правоцентристського гатунку, а в соціально-політичному фундаменті – політико-олігархічні союзи НУНС, БЮТ, Партія регіонів та ін.

Крізь призму об'єкт-предмета нашого дослідження найсумнішим виявляється аспект інституційно-легітимаційний: хто та на яких засадах схвалює та апробує чинну в країні партійно-політичну систему? Вивчаючи генези концепту, дійшли висновку про часово-просторовий розвиток партійної та політичної систем країни двома історіологічними фазами. Протягом першої фази (1991 – 1998 рр.), коли партії ще офіційно не були визнані електорально-політичними суб'єктами, правлячий політичний клас (через формальні та неформальні "центри прийняття рішень") систематично вдавався до наступних волонтарних кратологізмів: 1) у політикумного керма легітимував так звану "партію влади"; 2) "ручним" ЗМІ приписував функції віртуальної так званої "четвертої влади"; 3) Мін'юсту України "дозволяв" деяким партіям офіційно, але позакритерійно реєструватися, рекомендуючи їм лише одне, – "не збурювати маси". Протягом другої фази (1998–2002 рр.) процес легітимації/інституціалізації партій зазнав глибокої та далекосяжної деформації: правлячі "верхи" (1) через парламент та структури виконавчої влади методично стали рекрутувати "на службу центру" "бойові" та "ручні" партії; (2) через легітимаційний механізм Мін'юсту і різнорівневих судів став "вибірково" остракувати "неслухняні" партії, повертаючи їх на рівні низовонародної соціальної системи, а (3) народним "низам" (виборцям) стали негласно "дозволяти" давати/брати хабарі за обрання "потрібних депутатів" і всіляко стимулювати "бажаючих" приїздити із регіонів до столиці на акції "солідаристської підтримки своїх лідерів". Таким чином у суспільстві виник своєрідний "мовчазний договір" між владою і народом, – "пакт про взаємопрощу та симуляцію взаємної лояльності". Це устагнувало прогресивний розвиток країни. Сподіватимосся, тимчасово.

Основні теоретичні положення та висновки дисертації викладено у наступних публікаціях автора:

1. Лещенко В.М. Трансформація політичної системи та ролі політичних еліт в розвитку суспільства / В.М.Лещенко // Віче / Гол. ред. С.Писаренко. – 2009. – №11. – С. 25–28.
2. Лещенко В.М. Особливості становлення української багатопартійності в умовах суспільної трансформації / В.М.Лещенко // Стратегічні пріоритети. – К.: НІСД, 2009. – №1 (10). – С. 22–28.
3. Лещенко В.М. Політична партія в процесній транзиції від соціальної системи до політичної системи: генетичний та інституційний аспекти

/В.М.Лещенко // Науковий вісник Ужгородського університету (Серія "Політологія, соціологія, філософія") / Гол. ред. М.Вереш. – Ужгород: "Говерла", 2009. – Вип. 7–8. – С. 301–305.

4. Лещенко Віктор. До методології інтерпретації транзитного шляху політичної партії із надр соціальної системи до структур політичної системи /В.М.Лещенко // Вісник Львівського університету (Серія "Філософсько-політологічні студії") / Відп. ред. В.М.Денисенко. – Львів, Вид-во ЛНУ імені І.Франка, 2010. – Вип.1. – С.196–203.

5. Лещенко В.М. Тріадно-методологічна інтерпретація транзитного шляху конституації політичної партії / В.М. Лещенко / Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї [ред. кол.: М.І. Михальченко (голова) та ін.]. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2010. – Вип. 19. – С. 47–56.

6. Політичні партії як суб'єкт формування політико-управлінської еліти в умовах політичної модернізації: Навчальний посібник / [Е.А.Афонін, Ю.С.Ганжуров, О.І.Крюков та ін.] / Нац. Акад. держ. управ. при Президентові України / [ред. кол.: Е.А.Афонін (голова) та ін.]. – К.: Парламентське вид-во, 2008. – 416 с.

7. Лещенко В.М. Партологічний квадрат як доцільна модель процесу конституювання партій повноцінним політичним суб'єктом / В.М.Лещенко / Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина української держави: [зб. наук. праць / гол. ред. В.О.Татенко]. – К.: ІСПП АПН України, 2009. – Вип. 8. – С. 78 – 84.

АНОТАЦІЇ

Лещенко В.М. Політична партія в контекстах взаємодії соціальної та політичної систем сучасного українського суспільства. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2010.

У дисертації проблеми створення та буття політичної партії в сучасному українському суспільстві розглядаються в кількох актуальних політологічних аспектах. Останні розташовано у такий спосіб, аби логіка конституювання партії вибудовувалася стадіями відомої гегелівської "процесної тріади" ("виникнення" – "становлення" – "розвиток"), а партія не виявлялася "проголошеною" кимсь як апіорі існуюча. Цим самим, у підсумку, об'єктивно вимальовується і певно новий політико-суб'єктний образ самої партії.

В генетичному аспекті першокоріння партій вбачаються в громадсько-політичних угрупованнях місцевих різнопрофільних еліт, які ще у надрах соціальної системи перебувають, фактично, у "позаполітичному контексті".

Подібний дополітичний зародок давно вже названо "протопартією". Процесний та електоральний аспекти спростовують сучасну (не лише українську) практику "призначання партії зверху" та ще й "під конкретного лідера". Натомість у дисертації з цього питання засадовується своєрідна нова парадигма: партія народжується в низовонародній соціальній системі, загартовується у горнилі електоральних та інших соціально-політичних процесів і, лише пройшовши горнило "парламентського випробування", може інституюватися в структурах та "нішах" політичної системи.

Ще один новий концепт містить парадигму правозуридичної та народноетичної легітимації партії як політичного суб'єкта всеукраїнової арени. Остання реалізується у процесі послідовної транзиції партії шаблями чотирьох систем, – соціальної, партійної, виборчої, політичної. Але кінцево-цілісна легітимація/інституціоналізація партії є можливою лише за умов розгортання життєдії в країні засадованого автором новомодельного "партологічного квадрата". У відповідності до його вимог, у кожній партії мусять бути суто свої соціальна база, політична платформа, політична програма, політична ідеологія.

На базі осмислювання новел про системну транзицію партій та про "партологічний квадрат" в дисертації поглиблено розглянуто ідею етнополітичної партії як специфічного атрибуту поліетнічної країни. Розроблено дві моделі розташування "правих", "центристських" і "лівих" блоків однотипових партій "нішами" партійної системи (моделі названо "лінійною" і "колоподібною"). Висунуто доцільні пропозиції зі значного скорочення кількості партій у політично недоструктурованій країні. Роботу проілюстровано шістьма різноформатними рисунками.

Ключові слова: виборча система, електоральний процес, інституціоналізація, легітимація, партійна система, "партологічний квадрат", політична система, протопартія, соціальна система, соціально-політичний процес.

Лещенко В.Н. Политическая партия в контекстах взаимодействия социальной и политической систем современного украинского общества. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата политических наук по специальности 23.00.02 – политические институты и процессы. – Национальный педагогический университет имени М.П.Драгоманова. – Киев, 2010.

В диссертации изложены, преимущественно, новые политологические идеи и исследовательские позиции об историологии возникновения, становления целостностью и деятельностью бытия политической партии в

современном украинском обществе. Сами по себе указанные политологиемы синтезированы в компактные теоретические концепты, изложены и сгруппированы таким образом, чтобы и сам феномен политической партии высвечивал всё новые и новые свои сущностные грани.

Многоаспектно проанализирован авторский новомодельный "партологический квадрат", концепция которого пронизывает всё исследование и предполагает наличия у каждой партии сугубо своих социальной базы, политической платформы, политической программы и политической идеологии. Детально освещён авторский концепт "системного квадрата", импульсирующий мысль о необходимости для каждой партии, – возникнув в недрах социальной системы, – последовательно пройти апробационные транзиции ещё трёх систем, – партийной, избирательной и политической. Изложенные концепты исключают из обихода – минимум: дезавуируют – весьма живучую (и не только в Украине) практику "назначения партий сверху", да ещё "под конкретных лидеров". Контекстное чтение означенных концептов импульсирует также мысль о необходимости значительного сокращения количества партий в стране.

Разработано линейную и кругообразную модели размещения блоков "левых", "центристских" и "правых" политических партий как в ситуациях их пребывания в статистическом плане, так особенно в ситуациях накануне завершения в стране формирования социумо- и государствотворческих событий, проведения электоральных и других социально-политических процессов.

Инициированное в начале XX ст. М.Я.Острогорским и В.И.Лениным положение о "квадрате крепкости/слабости партии" ("социальная база – перспективная программа – уставные принципы построения и деятельности – организационно-кадровая структура") в работе переосмыслено и модифицировано на новомодельный "партологический квадрат", который состоит из: социальной базы партии; политической платформы партии; политической программы партии; политической идеологии партии.

Формообразующим в исследовании является и концепт о солидаристских, организаторских и ферментирующих ролях партий в контекстах развития многообразных социально-политических процессов, – социально-экономических, правоприватизационных, муниципалистских, институциональных, легитимационных, электоральных, этнополитических и др. Особо выделяется политико-творческая значимость последних двух процессов, – ибо же весьма значимым есть партиетворческий "конечный продукт" благопозитивного протекания обоих процессов: основными итогами электорального процесса являются "парламентская партия", "коалиционная партия" и "правительствующая партия", а этнополитического процесса – новая

разновидность партии в полиэтнической стране, – этнополитическая партия. Названные партологические концепты практически аппликуются к специфике политической жизни текущего момента, привязывают разнотипичные партии к механизму проведения местных и парламентских выборов и способствуют "онароднению" местнопредставительских и партийно-групповых презентаций в политической жизни слабоструктурированной в политическом отношении страны.

Ключевые слова: избирательная система, институционализация, легитимация, партийная система, "партологический квадрат", политическая система, протопартия, социальная система, социально-политический процесс, электоральный процесс.

Leshchenko V. N. Political Party in the Contexts of Interaction of Social and Political Systems of Modern Ukrainian Society. – Manuscript.

The aim of this dissertation is an award of scientific degree for a candidate of the Political Sciences program with speciality 23.00.02 – Political institutes and processes. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2010.

This thesis work describes, principally, new politological ideas and research positions about origins historiology, integrality and pragmatist being of political parties in modern Ukrainian society. In and of themselves indicated politologems are synthesized in compact theoretical concepts, developed, grouped and subhierarchized in such way, that on its own, the phenomenon of political party illustrates new entity degrees.

There is also multifold analysis of author's new model "partological square", the conception of which is performed in the research and proposes the presence in every party its own social base, political platform, political program and political ideology. The author's concept "systemological square" which impulses the idea of necessity for every party – to appear in bowels of social system, - to pass successively the test transitions of three more systems – party, election and political, is particularly illustrated here. Indicated concepts expel out of use - the minimum: ethically disown extremely subsistent (not only in Ukraine) practice of "the appointment of the party from the brass" and also "for particular leaders". Context "reading" of squarelogical and systemological concepts leads to the idea of the necessity of significant reduction of pseudo-parties quantity.

Keywords: election system, institutionalization, legitimization, party system, "partological square", political system, proto-party, social system, socio-political process, electoral process.

Підписано до друку 19.05.2010 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 прим. Зам. № 286
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26